

פרשת פנחס

"פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת זִמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כָלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

לִכֵּן אָמַר ה'נָנִי נָתַן לִּי אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם: וְהָיְתָה לִּי וּלְזֶרְעִי אֲזִכָּרֶיךָ בְּרִית כְּהֻנָּה עוֹלָם תִּזְכָּת אֲשֶׁר קִנְאָ לְאַלְהֵי וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר כ"ה)

פרשתנו פותחת בהכנסת פנחס לתוך משפחת הכהונה ומסיימת בקרבנות המוספים אותם הקריבו באופן תמידי במקדש. 'תמידים כסדרן ומוספים כהלכתם'. ננסה לקשור בין הדברים.

ליל שבת

כהונתו של פנחס

כשכר על הריגת זמרי וכזבי בת צור, זוכה פינחס ב'ברית כהונת עולם'. מבאר רש"י:

"ברית כהנת עולם - שאע"פ שכבר ניתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן. אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח לא בא לכלל כהונה עד כאן" (רש"י תחילת הפרשה)

ידועה הבדיחה על אותו יהודי שהלך לרב וביקש להיות כהן, ו'אני מוכן לשלם הרבה'. לבסוף נתרצה הרב ושאל: 'בסדר נעשה משהו..אך מדוע הנך כל כך רוצה להיות כהן'. ענה היהודי: 'אבא שלי היה כהן, סבא שלי היה כהן..'. ובכן מסתבר שלא מפסיק שאבא שלך יהיה כהן, אלא צריך להיוולד לכהן. וכיוון שכשפנחס נולד, אלעזר טרם נתקדש, אזי הוא עצמו אינו כהן.

משמעות הדברים שמשך כל ארבעים השנה במדבר, פינחס (ולכאורה גם צאצאיו), צופה מהצד על עבודת הכהנים במשכן, ללא כל יכולת לעבוד שם. איזה ייאוש! (שאלת אגב: ומדוע באמת לא קידשו אותו יחד עם כל דודיו? על פי המהר"ל זאת כיוון שאין מושחים קטן. שהרי גם אם היו מושחים אותו בשמן המשחה הוא לא היה יכול להתחיל לעבוד מיד).

לעומת הדעה שמביא רש"י, ישנה דעה בגמרא, שגם עתה לא קיבל פנחס את הכהונה, אלא רק מאוחר יותר בעקבות מעשה בני גד ובני ראובן.

אמר רבי חנינא: לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי וכו' רב אשי אמר עד ששם שלום בין השבטים: (זבחים ק"א).

רב אשי מתייחס לפסוקים בספר יהושע, שרק שם מוזכר לראשונה פנחס הכהן:

"וַיִּשְׁמַע פִּינְחָס הַכֹּהֵן ... אֲשֶׁר אָתָּה אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בְנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וּבְנֵי מְנַשֶּׁה וַיִּטֵּב בְּעֵינֵיהֶם" (יהושע כ"ב)

המהר"ל מבאר את ההבדל בין שתי השיטות: וסבר ר' חנינא שהיה מקנא לכבוד ה' יתברך די היה לכהונה, כי הכהן עושה שלום בין ה' לישראל וכדכתיב בקנאו את קנאתי בנוקמו את נקמתי ולא כליתי את בני ישראל וגומר. והנה עשה שלום בין הקב"ה ובין ישראל, ומפני כך ראוי שיהיה כהן כי כל כהן עושה שלום בין הקב"ה ובין ישראל ע"י קרבנות שלו. ורב אשי סבר עד שעשה שלום בין ישראל, כי דבר זה עצם הכהן גם כן שעושה שלום בין ישראל מקשר ומאחד אותם כאשר יש להם כהן אחד ודבר זה מבואר כי ישראל כאשר יש להם כהן אחד הם עם אחד ודבר זה בארנו במסכת אבות (פ"א) אצל הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום" (מהר"ל חידושי אגדות על זבחים ק"א)

אלו שתי המידות הנמצאים הכהונה בפרט ובבית המקדש ככלל. לקשר בין עם ישראל לאביהם שבשמים ולחבר את עם ישראל יחד.

כשפנחס הוצא, או טרם הוכנס לכהונה, זה מה שחסר לו. לא האתגר האישי ורוחני, אלא היכולת לקדש שם שמים ולאחד את כל העם יחד.

פרשת פנחס

סעודת שבת

מסירות נפש למען הכלל

ראינו שפנחס זכה לכהונה, דווקא מתוך מסירות נפשו. וזאת תוך ויתור על הרצון האישי לעומת הכלל. התפארת שלמה עוד מרחיב זאת יותר:

"והנה הזוה"ק הקשה: איך זכה פנחס לכהונה עבור שהרג לזמרי, הא קיי"ל (ברכות לב, ב) כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו? אכן יבואר כנ"ל שהצדיקים רצונם לקיים רצון הבורא יתברך שמו, אף כי בהמעשה הזאת יפסידו גם כן חלק עוה"ב. מ"מ כל זה אין שוה להם כדי שימסרו נפשם עבור זה בשעה זו... וזהו שכתב דוד המלך ע"ה (תהלים כה, א) אליך ה' נפשי אשא. פי' אע"פ שאני יודע שאפסיד שכר הרוחני המכונה לנפש מ"מ רצוני למסור נפשי להש"י. מעתה יבואר דאדרבא זה היה שכרו של פנחס אף שידע זאת כי אם יהרוג את הנפש יפסיד כהונתו דהא גם קודם לזה הי' כהן הדיוט על כל פנים, וידע כי עפ"י זה יפסיד כהונתו דהא כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו מ"מ כל זה איננו שוה לו ורצה למסור נפשו לפגוע בהפושעים ומורדים למען כבודו ית"ש. והשתא ניחא כי בשכר הזה זכה לכהונה גדולה ואדרבא כיון שרצה למסור עצמו לעשות רצונו ית"ש אף כי יפסיד כהונתו ע"י זה לכן אמר לו הקב"ה הנני נותן לו את בריתי שלום וגו' (ספר תפארת שלמה על התורה - פרשת פנחס)

תחילה נדגיש שהתפארת שלמה מביא שיטה שלישית. לשיטתו גם קודם לכן היה פנחס כהן הדיוט, ועתה הוא זכה בכהונה גדולה. ומה החידוש על פי זה?

התפארת שלמה מדגיש, שעל פי ההלכה היבשה, היה מפסיד פנחס לגמרי את הכהונה, לאחר 'שהרג את הנפש'. אך כאשר כבוד ה' עומד מול החשבונות האישיים ורוחניים שלך, אין שאלה.

כך דוד המלך שברח מפני שאול, אל שמואל הנביא, ובשביל מה?

"וילך דוד ושמואל וישבו בניות ברמה וכי מה עניין ניות אצל רמה, אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם (זבחים נ"ג):

דוד המלך אמר לעצמו שאין זה זמן להציל את עצמו. כל עוד הוא חי, יעסוק במה שיכול למען המקדש! כך שנים אח"כ נהג הרב גץ צ"ל, רב הכותל. כאשר גילה הרב גץ את פתח המסתור שמוביל את מקום גניזתו של ארון הברית, הוא התייעץ עם הרבי מחב"ד האם מותר\כדאי לא להמשיך לחפש את ארון הברית. הרבי יעץ לו לחדול מכך, כיוון שיתכן שיקרה, מה שאירע לכהן בבית המקדש השני שחיפש את הארון.

"..ועתה נפשי בשאלתי בעניין חשוב אחד שאני הוגה בו. מאחורי בית הכפורת וקודש הקדשים גלינו שער סתום אשר לפי השערתי דרכו יצאו הכנים אשר טבלו למקרה לא טהור... חם ליבי בקרבי לפתחו ולתור פנימה במטרה כפולה. א. לגלות את מקום המזבח... ב. לגלות את מקום גניזת ארון הברית על פי מה שמובא במשנה שקלים. (ויש צורך במסירות נפש לכך...). השאלה היא: האם ראוי לגשת למלאכה הזאת לאחר שנתגבר על כל מיני מכשולים הנדסיים ובעיקר פולטיים... " ('רב הכותל' עמוד 305)

...הרב גץ, שכיהן שנים רבות כרב הכותל מטעם משרד הדתות, דבק בתוכניותיו לאתר את כלי המקדש. הוא לא הרפה מהן גם אחרי שהרבי מלובביץ', האדמו"ר מנחם מנדל שניאורסון, יעץ לו לחדול מכך. הרבי מלובביץ' הזהיר את הרב גץ כי מי שיגלה את כלי המקדש מתחייב בנפשו, אך הבהיר שמציאת כלי המקדש תחיש את הגאולה. הרב גץ, כותבת וולברשטיין (עורכת וחקירנית הספר 'רב הכותל'), "החליט להיות כפרתם של ישראל, לחפש את כלי המקדש ובלבד שיסייע להחיש את הגאולה, אולם הוא המתין לשעת כושר לפתיחת המחילות לכיוון מזרח". (מתוך כתבה ב- 'הארץ' משנת תשנ"ג)

מצד אחד, חיפוש הארון הוא דבר מסוכן. אך מצד שני, הדבר יחיש את הגאולה. כיוון שעם ישראל יבין שבית המקדש הוא דבר חי ואמיתי. לרב גץ לא היתה שאלה. 'החלטתי להיות כפרתן של ישראל ובלבד להחיש את הגאולה!'

יש ענינים שהם מעבר לחשבונות הקטנים ואישיים. כשצריך מקדש- עושים כל מה שאפשר 'בשביל המקדש'

פרשת פנחס

סעודת שלישיית

צריך התמדה

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים אָרְעוּ אֶת אַבֹּתֵינוּ בַּשְּׁבָעָה עֶשְׂרֵי בְּתַמּוּז וְחֲמִשָּׁה בְּתַשְׁעָה בָּאָב. בַּשְּׁבָעָה עֶשְׂרֵי בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ הַלְוִיִּם, וּבִטֹּל הַתָּמִיד, וְהִבְקָעָה הָעִיר, וְשָׂרָף אֶפְסֶטֶמוֹס אֶת הַתּוֹרָה, וְהַעֲמִיד צֶלֶם בְּהִיכָל. בְּתַשְׁעָה בָּאָב נִגְזַר עַל אַבֹּתֵינוּ שְׁלֹא יִכְנָסוּ לָאָרֶץ, וְחָרַב הַבַּיִת בְּרֹאשׁוֹנָה וּבִשְׁנִיָּה, וְנִלְכְּדָה בֵּיתָר, וְנִחְרְשָׁה הָעִיר. מִשְׁנַכְנֵס אָב, מִמַּעֲטִין בְּשִׁמְחָה" (משנה תענית פרק ד')

בתוך רשימת הדברים הפורעניות שארעו את אבותינו בי"ז מופיע ביטול קרבן התמיד. כלומר, גם לאחר המצור, הצליחו במשך כשנתיים להעביר כבשים מעבר לחומה, עד לאותו היום. מה משמעותו של ביטול קרבן התמיד עליו אנחנו מצווים בפרשתנו? מבאר הרב קוק:

"והנה הרגילות..פועלת באדם את התכונה שירגיש כמה טוב הוא... מה שבלא הרגל לא ירגיש כל-כך, ויחשוב את זה רק לדבר של יתרון, ולא לדבר של הכרח שבהשלמת האדם... מכל מקום בכך מרגיש כמה הכרחית היא וכמה החושך והחסרון רע וקשה..." (עין אי"ה שבת, דף כג. במקור הדברים נכתבו על הרגיל בנר, אך הדברים נכונים לכל מצווה שמתמידים בה..)

ענינו של קרבן התמיד, ושאר המוספים הקרבים כל אחד בעיתו, הוא לתת סדר יום קבוע וקדוש. קרבן התמיד לא קרב תמיד, (תמיד במלעיל, כמו שאומרים הילדים) בכל רגע, אלא בשעה קבועה ביום. אך זהו הרגל קבוע.

כל דבר שאתה רגיל לעשות אותו, ולפתע הוא נפסק, אתה מרגיש את חסרונו. גם בדברים שליליים. מי שרגיל לעשן, ירגיש צער מכמה שעות ללא סיגריה. כך מי שרגיל למחשב, או פלאפון וכל דבר אחר. הרעיון הוא להתרגל לדברים טובים. מי שהתרגל לקרבן התמיד במשך אלפי שנים, יצטער מחסרונו.

שנים חיינו בלי בית מקדש, ולצערנו מתוך כך איננו מרגישים את חסרונו, למרות שאנו מבינים את יתרונו.

פנחס זכה לכהונתו כיוון שלמרות שארבעים שנה הוא היה בלי, הוא תמיד הרגיש עם. בכל רגע ורגע הוא חיכה להזדמנות לעשות 'מעשה כהן'. וברגע שנקרתה הזדמנות לידו הוא לא היה צריך להסס. (לעומת משה שהיסס). כל חייו הוא חיכה לרגע הזה.

על פי המסורת אליהו הנביא הוא גילגולו של פנחס הכהן. אליהו הנביא יבוא, כפנחס וילמד אותנו שלמען המקדש צריך התמדה ומסירות נפש.

"ובדרך רמז יתבאר על פי דבריהם ז"ל שאמרו פינחס הוא אליהו, אשר הוא עתיד לבשר עם בני ישראל בגלות האחרון" (אור חיים על הפרשה)

וזאת כיוון שבזמן שאנו ישנים כאן, ממשיך אליהו, הוא פנחס, בכל יום ויום להקריב את קרבן התמיד ולפעול למענינו ולמען המקדש:

"אמר רבי פנחס בשם ר' שמעון בן לקיש: הוא פנחס הוא אליהו זכור לטובה. ולברכה שאלולי הוא, לא היה לנו חיים באדום הרשעה. הוא שאמרו רבותינו משעה שחרב בית המקדש הוא מקריב שני תמידין בכל יום ויום לכפר על ישראל, ומזכיר בכל יום זכויותה של ישראל" (מדרש שוחר טוב כתב יד (מזמור סג)

שבת שלום
מרדכי פרסוף